

ΙΕΡΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΟΣ

Κυριακή Τελώνου και Φαρισαίου – Λουκ. 18, 10-14 (1/2/2015)

Η αποφυγή του επάρατου φαρισαϊσμού

Ανοίγει σήμερα την αυλαία της, αγαπητοί μου αδελφοί, μία ιδιαίτερα πνευματική, κατανυκτική, συμβολική και διδακτική περίοδος του λειτουργικού έτους, η περίοδος του Τριωδίου. Πρόκειται για μία περίοδο η οποία εκλαμβάνεται από το πνεύμα του κόσμου και από το πνεύμα και της Εκκλησίας με εντελώς διαφορετικό τρόπο. Για τον κόσμο το Τριώδιο είναι μια ευκαιρία εξωστρέφειας, διασκέδασης, μασκαρέματος, κραιπάλης, ηδονισμού· μια ευκαιρία αποθέωσης της κοσμικής ζωής. Για την Εκκλησία μας το Τριώδιο είναι το ακριβώς αντίθετο. Είναι μια εσωτερική πορεία, μία πνευματική διαδρομή, κατά την οποία ο άνθρωπος καλείται να πετάξει τις μάσκες που φορά, συνήθως, στη ζωή του, να κοιτάξει μέσα του, να προχωρήσει σε μια βαθιά διαδικασία αυτοκριτικής και ενδοσκοπήσης, να εντοπίσει τα κακώς κείμενα στην ψυχή του, ούτως ώστε, με ειλικρίνεια να τα διορθώσει και έτσι επαξίως, κατά το δυνατόν, να εισέλθει στο Στάδιο των Αρετών και να αξιωθεί να βιώσει την ευδαιμονία του Πάσχα και της Αναστάσεως του Κυρίου μας.

Αυτή η πορεία της εσωστρέφειας, η οποία ανοίγεται μπροστά μας την περίοδο του Τριωδίου, έχει συγκεκριμένους και ιδιαίτερους συμβολικούς σταθμούς, ο πρώτος από τους οποίους είναι η σημερινή Κυριακή, η οποία έχει μείνει στη λειτουργική ζωή της Εκκλησίας ως Κυριακή του Τελώνου και Φαρισαίου, παίρνοντας την ονομασία της από την Ευαγγελική περικοπή, την οποία ακούσαμε στη Θεία Λειτουργία. Ο Κύριός μας είπε την παραβολή του Τελώνου και Φαρισαίου σε κάποιους ανθρώπους, οι οποίοι είχαν την τάση να δικαιώνουν και να αποθεώνουν τον εαυτό τους, ενώ την ίδια στιγμή κατέκριναν όλους τους άλλους. Για να τους διδάξει, λοιπόν και να τους βοηθήσει να βγουν από την πλάνη τους, ο Χριστός είπε ότι κάποτε δύο άνθρωποι ανέβηκαν στο ναό του Σολομώντα για να προσευχηθούν. Ο ένας ήταν Φαρισαίος και ο άλλος Τελώνης. Ο Φαρισαίος ανήκε, ως γνωστόν, στην ιερατική τάξη της εποχής εκείνης, στην πνευματική ελίτ του Ισραηλιτικού λαού. Ένας άνθρωπος με πνευματική εξουσία, ο οποίος καλείται να είναι πρότυπο και υπόδειγμα ζωής για τον υπόλοιπο λαό. Έχοντας αυτή τη συνείδηση για τον εαυτό του, ο Φαρισαίος στάθηκε στο μέσον του ναού και άρχισε να συστήνεται στο Θεό και στους ανθρώπους, αλλά κυρίως να συστήνεται στον εαυτό του. Η προσευχή του δεν ήταν δοξολογία στο Θεό, αλλά η αποθέωση της αυτοδικαίωσης. Τι είπε ο άνθρωπος αυτός στην προσευχή του; «ξέρεις, Θεέ μου, εγώ είμαι άνθρωπος ευσεβής, φιλόνητος, τα υπάρχοντά μου τα μοιράζω στους φτωχούς. Νηστεύω,

όπως ορίζει ο Μωσαϊκός νόμος, δεν είμαι άρπαγας, δεν είμαι κλέφτης, δεν είμαι μοιχός, δεν είμαι άδικος, δεν είμαι σαν κι αυτόν εκεί τον Τελώνη» και έδειξε τον Τελώνη, συγκρίνοντας τον εαυτό του, τον «δικαιο», με εκείνον τον Τελώνη, τον άδικο.

Ο δεύτερος άνθρωπος που ανέβηκε να προσευχηθεί στο ναό ήταν ο Τελώνης. Στα μάτια του κόσμου της εποχής εκείνης, ήταν το ακριβώς αντίθετο από τον Φαρισαίο. Ήταν βουτηγμένος στην αδικία, στην παρανομία και στην μισανθρωπία, γιατί ήταν όργανο των Ρωμαίων κατακτητών για να εισπράττει τους φόρους, να απομυζά τους συμπολίτες του Ιουδαίους, κρατώντας για τον εαυτό του τα αναλογούντα ποσοστά. Γι' αυτό ήταν βουτηγμένος στη φιλαργυρία, ένας άνθρωπος μισητός, κατακριτέος από τον υπόλοιπο λαό, γι' αυτό και ο Φαρισαίος με τέτοια αποστροφή μίλησε για το πρόσωπό του, ενώ τάχα προσευχόταν.

Και όμως, όπως επισημαίνει ο Κύριος, ο Θεός, τελικά, δικαίωσε τον Τελώνη και όχι τον Φαρισαίο και το ερώτημα είναι γιατί το έπραξε αυτό ο δικαίος Θεός; Γιατί ο Φαρισαίος, ενσυνείδητα, δεν έκανε τίποτα άλλο ενώπιον του Θεού, παρά να δικαιώνει τον εαυτό του διαρκώς. Δηλ. προέβαλε τα δήθεν πνευματικά του χαρακτηριστικά, τις δήθεν πνευματικές αρετές του, προκειμένου όχι να δικαιωθεί ενώπιον του Θεού, αλλά να δικαιωθεί ενώπιον των ανθρώπων και του εαυτού του. Θεωρούσε ότι, τακτοποιώντας αυτά τα οποία εμείς ονομάζουμε σήμερα «θρησκευτικά καθήκοντα», με τον τυπικό τρόπο, τον οποίον όριζαν οι διατάξεις του Μωσαϊκού νόμου, είχε εκπληρώσει το καθήκον του ενώπιον του Θεού, άρα ήταν αυτόκλητος πνευματικά, ήταν άνθρωπος μπροστά στον οποίο όλοι θα έπρεπε να υποκλίνονται, άνθρωπος ο οποίος είχε κάθε δικαίωμα να σταθεί με παρρησία και υπερηφάνεια απέναντι στο Θεό και να προβάλει και να συστήσει σε Εκείνον τον εαυτό του. Ο Τελώνης δικαιώθηκε και όχι ο Φαρισαίος, γιατί ο Τελώνης δεν έλεγε τίποτα στο Χριστό για αυτά τα οποία έκανε ή θα μπορούσε να κάνει και δεν έκανε. Είχε πλήρη επίγνωση της αμαρτωλότητάς του. Ήξερε ότι είναι φταιχτής ενώπιον του Θεού, ότι είναι άδικος, ότι είναι άρπαγας, ότι είναι κλέφτης. Είχε συνείδηση αυτής της κατάστασης και αυτή η συνείδηση του κατέτρωγε τα σωθικά. Χτυπούσε αλύπητα τον μέσα άνθρωπο. Έκανε μια διαδρομή ζωής ο Τελώνης και ήρθε η ώρα και η στιγμή να καταλάβει ότι ο δρόμος της ζωής που είχε διανύσει ήταν μάταιος, προβληματικός, λανθασμένος. Γι' αυτό και δεν τολμούσε να σηκώσει τα μάτια προς τον ουρανό για να αντικρίσει το Θεό. Ήταν στραμμένος προς τη γη και το μόνο που έκανε ήταν να χτυπά το στήθος του και να λέει μία φράση: *Ο Θεός ιλάσθητί μοι τω αμαρτωλώ και ελέησόν με.* «Συγχώρεσέ με, Θεέ μου και ελέησέ με».

Αγαπητοί μου, το πρόσωπο του Φαρισαίου, εκπροσωπεί όλο αυτό το σύστημα της ζωής που έμεινε στην ιστορία να ονομάζεται

«φαρισαϊσμός» ή ακόμα και «εусεβισμός». Είναι μία νοοτροπία την οποία ο Χριστός στηλίτευσε πολλές φορές και μάλιστα με τρόπο δηκτικό, έντονο και κατηγορηματικό. Περισσότερο από οποιονδήποτε άλλο ο Χριστός κατέκρινε, ως ο μόνος δίκαιος κριτής, αλλά και στηλίτευσε δριμύτατα τον Φαρισαίο, ο οποίος είναι η προσωποποίηση της θρησκευτικής υποκρισίας. Αυτή η λογική, λοιπόν, διαχέεται, δυστυχώς, και στη ζωή της Εκκλησίας και φθάνει μέχρι τις ημέρες μας. Δεν χαρακτηριζε μόνο την προ Χριστού κατάσταση της Παλαιάς Διαθήκης, αλλά εμφανίζεται και παρατηρείται στην Εκκλησία μας μέχρι στις μέρες μας, όπου πολλοί άνθρωποι, πολλοί Χριστιανοί επιδεικνύουμε φαρισαϊκά χαρακτηριστικά, χωρίς, ίσως, να το καταλαβαίνουμε. Το χειρότερο, όμως, είναι να τα επιδεικνύουμε ενώ ξέρουμε ότι βαδίζουμε σε λάθος δρόμο και τότε η θρησκευτική μας υποκρισία βρίσκεται στο απόγειο της.

Ο Φαρισαϊσμός, ο εусεβισμός, είναι ο *ου κατ' επίγνωσιν ζήλος*¹ της θρησκείας, ο οποίος, επί δυο χιλιάδες χρόνια, σταυρώνει διαρκώς τον Χριστό και λιθοβολεί τους ανθρώπους. Ο θρησκευτικά υποκριτής άνθρωπος, που διακρίνεται από το πνεύμα του φαρισαϊσμού, θεωρεί ότι είναι αυτάρκης, ότι έχει φτάσει στο απόγειο των αρετών. Θεωρεί ότι, επειδή νηστεύει, επειδή δίνει και ένα ξεροκόμματο στους ανθρώπους που έχουν ανάγκη, επειδή προσεύχεται και πηγαίνει στην Εκκλησία, είναι άνθρωπος πλήρης Πνεύματος Αγίου, στον οποίο ακόμη και ο Χριστός θα έπρεπε να βάζει μετάνοια, πόσο μάλλον οι άνθρωποι. Θεωρεί ο θρησκευτικά υποκριτής, ο εусεβιστής, ότι όλοι πρέπει να τον ακούν, με θρησκευτική ευλάβεια, να τον υπακούουν και ότι κανείς δεν είναι στο ίδιο επίπεδο μ' αυτόν. Είναι εκείνος που εύκολα κρίνει και κατακρίνει τους άλλους, εύκολα καταδικάζει και στηλιτεύει εκείνους που έχουν όχι διαφορετική αντίληψη από το πνεύμα του Θεού, αλλά διαφορετικές αντιλήψεις από τις δικές του. Και αυτό το σύμπλεγμα του φαρισαϊσμού με τον εусεβισμό είναι δυνατόν να οδηγήσει και οδηγεί στις μέρες μας, στον επάρατο θρησκευτικό φανατισμό, ο οποίος είναι η γενεσιουργός αιτία των διαχωρισμών, των διασπάσεων, των σχισμάτων μέσα στη ζωή του κόσμου και της Εκκλησίας.

Γι' αυτό, αγαπητοί μου, αυτοί οι δύο άνθρωποι, που προβάλλονται σήμερα στο Ευαγγελικό ανάγνωσμα, πρέπει να γίνουν καθρέπτης για τον καθένα μας. Να σταθούμε απέναντί τους και να δούμε: μήπως τυχόν ομοιάζουμε με τον φαρισαίο; Μήπως έχουμε εγκοπώθει ψήγματα θρησκευτικού εусεβισμού και φαρισαϊσμού; Μήπως νομίζουμε ότι επειδή επιδεικνύουμε κάποιες αρετές, είμαστε κάποιοι μέσα στην Εκκλησία, μπορούμε να κατευθύνουμε τους πάντες και να απαιτούμε υπακοή από τους άλλους και θαυμασμό; Όποιος ισχυριστεί κάτι τέτοιο, πλανάται πλάνην οικτράν. Για να δούμε

---

¹ Ρωμ. 1,2

πρόσωπο Θεού, ένας τρόπος υπάρχει· να μιμηθούμε το παράδειγμα του Τελώνου, γιατί όλοι μας είμαστε, λίγο ως πολύ, αυτά που είναι ο τελώνης. Αν προβούμε σ' αυτή τη σωτήρια αυτοκριτική, τότε θα δούμε πράγματα στον εαυτό μας τα οποία, ενδεχομένως, να μας τρομάζουν, αλλά μόνον έτσι μπορεί να συγκλονιστούμε, να πάρουμε το δρόμο της επιστροφής και να επιζητήσουμε το έλεος του Θεού, όπως έπραξε ο Τελώνης. ΑΜΗΝ!

Αρχιμ. Ε.Ο.